

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.205](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.205)

УДК 338

*О. Г. Павленко,
магістр, Київський національний торговельно – економічний університет, м. Київ*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*Olga Pavlenko,
Master, Kyiv National University of Trade and Economics*

THE CHALLENGES AND OPPORTUNITIES TO IMPROVE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF METALLURGICAL BRANCH IN UKRAINE

У статті здійснено аналіз поточного стану металургійної галузі України та оцінено її роль у розвитку вітчизняної економіки. Виявлено, що металургійне виробництво є однією з найбільш конкурентоспроможних сфер вітчизняної економіки, що формує значну частину доходів країни та її експортних надходжень. Тим не менш, за останні роки частка металургійної продукції у експорті істотно зменшилася, що обумовлено істотним падінням обсягів поставок внаслідок військового конфлікту на Сході країни. Також протягом останніх років спостерігалось зменшення частки металургійної галузі у структурі капітальних інвестицій у промисловість, хоча їх обсяг за винятком 2012 року мав тенденцію до зростання. Виявлено основні перешкоди на шляху підвищення рівня інвестиційної привабливості металургійних підприємств, зокрема: технологічна відсталість, висока енерго- та ресурсоемність, низькі екологічні характеристики продукції, нерозвиненість внутрішньогалузевої та міжгалузевої кооперації. Визначено, що для подолання існуючих проблем необхідним є забезпечення іноземним інвесторам можливості придбання необхідного для інноваційного оновлення виробництва обладнання за кордоном шляхом звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ при ввезенні в Україну сировини, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, які не виробляються в Україні, але необхідні для оновлення основних фондів у сфері металургії. Це надасть можливість покращити якість готової металургійної продукції, та зробить її більш конкурентоспроможною на зовнішньому ринку, що може забезпечити нові надходження до металургійної галузі України, частину з яких можливо далі використовувати для модернізації основних фондів, а також впровадження передових енергозберігаючих та безвідходних технологій, пов'язаних також з екологічними технологіями. Ще двома дієвими заходами були б запровадження інвестиційно-інноваційного податкового кредиту щодо сплати податку на прибуток та реалізація державної програми з розвитку банківського кредитування інноваційної діяльності металургійних підприємств. За умовою тісної співпраці з металургійними підприємствами, відновлення та розвиток машинобудівних підприємств в Україні надасть можливість покривати власні потреби, та також експортувати більшу продукцію з набагато більшою доданою вартістю, ніж передбачає сучасна практика.

The article analyzes the current state of the metallurgical industry in Ukraine and assesses its role in the development of the domestic economy. It has been revealed that metallurgical production is one of the most competitive spheres of the domestic economy; it forms a significant part of the country's income and its export earnings. However, in recent years, the share of steel products in exports has declined significantly, due to a drop-in supply volume as a result of the military conflict in the east of the country. Also, in recent years there has been a decrease in the share of the metallurgical industry in the structure of capital investments in the industry, although their volume with the exception of 2012 tended to increase. The main obstacles to increasing the level of investment attractiveness of metallurgical enterprises are identified, in particular: technological backwardness, high energy and resource intensity, low environmental characteristics of products, and underdeveloped intra-industry and inter-industry cooperation. It was determined that in order to overcome existing problems, it is necessary to ensure that foreign investors can acquire the equipment necessary for innovative renovation of production abroad by exemption from paying import duties and VAT when importing into Ukraine raw materials, equipment, equipment, components and other goods that are not produced in Ukraine, but necessary for the renewal of fixed assets in the field of metallurgy.

This will enable further quality improvement of finished products and make it more competitive on the foreign market, which can ensure new revenues to the metallurgical industry of Ukraine, part of which can be further used for modernization of fixed assets, as well as introduction of advanced energy-saving and non-waste technologies related to environmental technologies as well. Another two effective measures would be introduction of an investment and innovative tax credit for the payment of income tax, and implementation of state program to develop bank lending for the innovation activities of metallurgical companies. Renovation and development of machine-building companies in Ukraine will provide an opportunity to cover own needs, and also to export more products with much bigger added value than suggested by current practice, provided that metallurgical companies are in close cooperation with machine-building ones.

Ключові слова: металургійні підприємства; інвестиційна привабливість; капітальні інвестиції; прямі іноземні інвестиції; банківське кредитування; зовнішньоекономічна кон'юнктура; державно-приватне партнерство.

Keywords: metallurgical companies; investment potential ; capital investments; direct foreign investments; bank crediting; external economic conditions; public and private partnership.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вітчизняна економіка наразі перебуває на стадії посткризового відновлення, і результативність цього процесу значною мірою залежить від можливості українських компаній залучати ресурси для фінансування заходів, що сприяють їх розвитку та підвищенню конкурентоспроможності. Традиційно однією з найбільш привабливих для іноземних інвесторів галузей є металургія, і навіть попри ускладнення умов ведення бізнесу у цій сфері у зв'язку з військовим конфліктом на Сході країни, її роль для української економіки залишається надзвичайно важливою. Це обумовлює необхідність виявлення проблем, які знижують інвестиційну привабливість металургійної галузі, та пошуку шляхів їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Дослідження інвестиційної привабливості підприємств металургійної сфери здійснюють як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, зокрема Дж. Бейлі, В. Берне, Дж. Ван Хорн, Д. Тобін, Е. Хелферт, І. О. Бланк, В. В. Вітлінський, С. В. Максимов, В. Я. Плаксієнко та інші. Втім, зважаючи на те, що інвестиційна привабливість знаходиться під впливом значної кількості факторів та постійно змінюється, для повного вивчення цієї проблеми необхідним є постійне проведення досліджень, що і обумовило вибір теми для написання статті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування шляхів підвищення інвестиційної привабливості металургійної галузі України. Для досягнення цієї мети у ході роботи було виконано наступні завдання: аналіз поточного стану металургійної галузі України; оцінка ролі

металургії у розвитку вітчизняної економіки; визначення основних перешкод на шляху підвищення рівня інвестиційної привабливості металургійних підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Металургійне виробництво протягом усього періоду незалежності України належить до найбільш важливих галузей національного господарства. Саме металургійні підприємства виробляють найбільш популярну з-поміж українських товарів продукцію, продаж якої за кордон забезпечує найбільші валютні надходження в Україну. Так, у 2017 році обсяг експорту металургійної продукції склав 10124613,3 тис. дол. США, що становило 23,4% усього експорту з України. При цьому протягом 2010 – 2016 рр. спостерігалось зменшення питомої ваги металургії у структурі експорту (у 2010 році на металургію припадало 34% експортних надходжень, у 2016 р. – 22,9%), тоді як у 2017 році відбулося незначне відновлення втрачених позицій. Характерним є те, що тенденція до зміни вартості експорту продукції металургії була, за винятком 2011 р. подібною до тенденції зміни її частки у структурі експорту, що вказує на те, що сприятливе для експортерів зростання курсу іноземної валюти не призвело до значного зростання обсягів надходжень від продажу продукції за кордон (рис. 1).

На думку експертів, протягом останніх років негативний вплив на експортні можливості вітчизняних підприємств металургійної галузі справляли:

- несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура;
- розгортання бойових дій на Донбасі, де розташована значна частка металургійних підприємств;
- невідповідність якості української металургійної продукції вимогам зарубіжних ринків;
- посилення конкурентної боротьби на ринках Європи та Азії;
- посилення позицій на ринку китайських виробників, які пропонують продукцію за нижчими за українські цінами;
- зниження попиту на металургійну продукцію на Близькому Сході [1].

Рис. 1. Обсяги та питома вага експорту продукції металургійної галузі України у 2010 – 2017 рр.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

Однією з основних проблем вітчизняної металургійної галузі є наразі невідповідність якості продукції вимогам ринку. Переважна більшість українських металургійних підприємств вимагає переоснащення, що вказує на необхідність вкладення у їх розвиток значних капітальних інвестицій. Попри те, що протягом останніх років відбулося їх зростання, частка капітальних інвестицій у галузь жодного разу за останні 7 років не перевищувала 15%, тоді як у структурі експорту підприємство мало значно вищу частку. Це вказує на те, рівень переоснащення галузі є нижчими за середній в Україні, що в значній мірі стримує її розвиток (рис. 2).

Рис. 2. Обсяги та питома вага обсягу капітальних інвестицій у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів в Україні у 2010 – 2017 рр.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

На наш погляд, невідповідність технологій обробки металу та виробництва готового продукту є однією з основних проблем, які стримують розвиток галузі на нинішньому етапі. При цьому очевидним є те, що без залучення іноземних інвестицій здійснити перехід галузі до сучасних виробничих процесів буде неможливо, оскільки фінансових ресурсів компаній для реалізації таких масштабних проєктів буде недостатньо. І навіть попри значні ризики передачі контролю над галуззю іноземним інвесторам, такий шлях розвитку є кращим порівняно з поступовим занепадом стратегічно важливої сфери з огляду на невідповідність продукції попиту за кордоном.

Наразі ситуація із залученням прямих іноземних інвестицій у металургійну галузь України є досить складною: з огляду на військові дії на Сході країни, можливості інвестування у галузь значно знижуються. Окрім цього, ризики вкладення коштів у компанії, розміщені у безпосередній близькості до території проведення військових дій, так само як макроекономічні та політичні ризики, нині є надзвичайно високими – усе це обумовило зниження обсягів інвестицій у металургійну галузь за останні 7 років з 6373,2 млн. дол. США до 1645,6 млн. дол. США. Таким чином частка металургії у структурі прямих іноземних інвестицій зменшилася з 14,05% до 4,2%, при чому незначне зростання спостерігалось лише у 2017 р. (рис. 3).

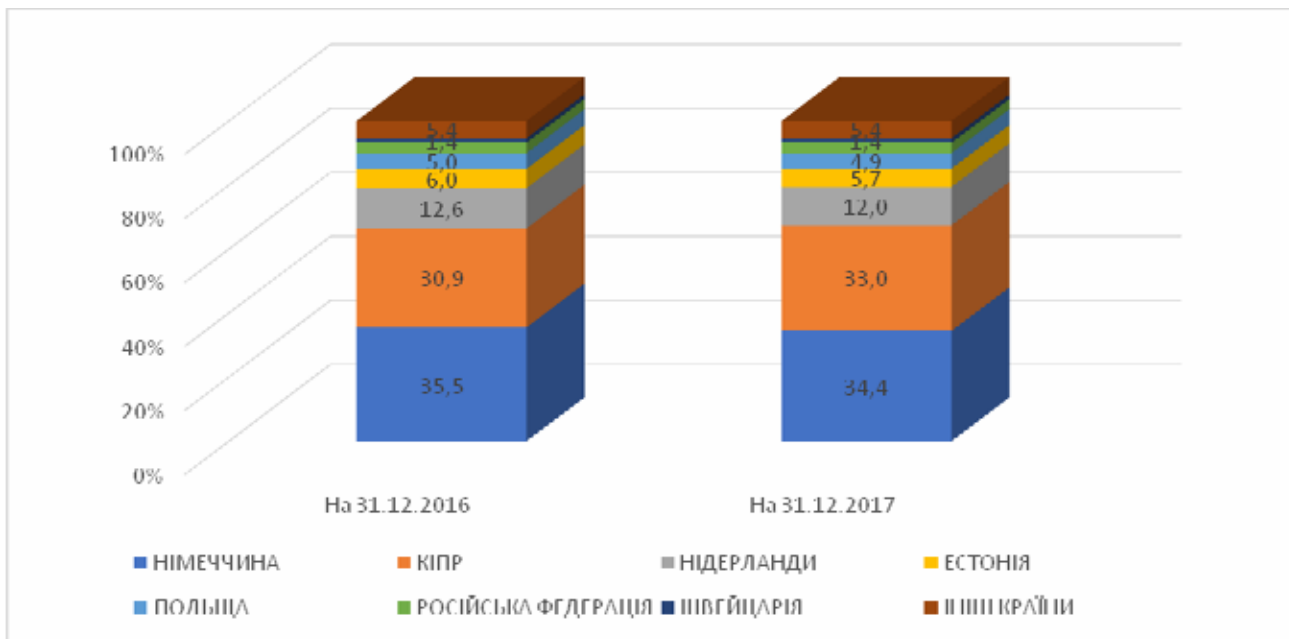
Рис. 3. Обсяги та питома вага обсягу прямих іноземних інвестицій у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів в Україні у 2010 – 2017 рр.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

Нині основним інвестором у металургійну галузь України є Німеччина – на 31.12.2017 р. інвестиції з цієї країни склали 34,4% усіх коштів, вкладених у цю сферу. Німецький капітал представлений на

українському ринку такими компаніями як ТОВ «Німецьке індустріальне представництво», представництво компанії «Hydac International», а також SKF. 33% інвестицій в металургійний комплекс України надійшло з Кіпру, 12% - з Нідерландів. Досить важливими є також інвестиції з Польщі, Естонії, Російської Федерації та Швейцарії (рис. 4).

З огляду на виключне значення металургії для економічного розвитку країни, її модернізація, можлива лише за умови залучення прямих іноземних інвестицій, набуває для країни виключного значення. Втім за умови збереження існуючих проблем підвищити рівень зацікавленості зарубіжних інвесторів у вкладенні ресурсів у цю галузь буде вкрай важко. Технологічна відсталість, висока енерго- та ресурсоемність, низькі екологічні характеристики продукції, нерозвиненість внутрішньогалузевої та міжгалузевої кооперації нині формують значні перешкоди на шляху залучення інвестиційного капіталу у розвиток металургійних підприємств.

Рис. 4. Географічна структура прямих іноземних інвестицій в металургійну промисловість України у 2016 – 2017 рр., %

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

За даними аналітиків, виробництво металургійної продукції в Україні порівняно з розвиненими країнами є на 5-7 % більш матеріалоемним та на 25-30 % більш енергоємним [2]. Найбільших витрат енергоресурсів вимагає мартенівське виробництво сталі, використання якого збільшує порівняно з конвертерним виробництвом витрати енергоресурсів на 5%, а природного газу – на 15%. Попри досягнення певних зрушень у сфері модернізації металургійного виробництва до початку військових дій, виведення з експлуатації значної частини підприємств, розміщених на Донбасі, суттєво гальмує повне переоснащення галузі.

Окрім економічних причин інноваційне оновлення галузі є необхідним також з огляду на екологічний аспект розвитку металургії. Необхідним є впровадження на українських підприємствах маловідходних та безвідходних технологічних процесів, удосконалення методів утилізації шкідливих речовин, а також комплексного використання природних ресурсів [3].

Ще однією проблемою металургійного комплексу України, що знижує його інвестиційну привабливість, є нерозвиненість внутрішньогалузевої та міжгалузевої кооперації, яка у результаті обумовлює незбалансованість виробництва, зростання вартості та зниження якості сировинних ресурсів, а також спричиняє недостатнє використання потенціалу внутрішнього ринку споживання металургійної продукції, суттєво уповільнюючи та знижуючи ефективність інвестиційних процесів у галузі.

Попри те, що переважна частина металургійних підприємств України нині входить до складу фінансово-промислових груп, міжгалузева кооперація металургійних компаній з основними промисловими споживачами металургійної продукції залишається слабозрозуміною. Недостатня номенклатура виробництва вітчизняними металургійними компаніями продукції глибокої переробки спричиняє нарощування її імпорту, насамперед машинобудівними підприємствами, які споживають близько чверті загальних обсягів українського імпорту металургійної продукції. Основною причиною є надмірна орієнтація вітчизняних підприємств на експорт сировинної продукції, виробництво якої вимагає значно менших витрат [3].

Вирішення розглянутих проблем є, на наш погляд, ключовим завданням уряду у контексті підвищення інвестиційної привабливості металургійної галузі України. Окрім цього, доцільним є також забезпечення іноземним інвесторам можливості придбання необхідного для інноваційного оновлення виробництва обладнання за кордоном. Для цього необхідно звільнити від сплати ввізного мита та ПДВ при ввезенні в Україну сировини, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, які не виробляються в Україні, але необхідні для виконання інноваційного проекту, зокрема у високотехнологічній сфері.

На нашу думку, активізації інвестиційних потоків у пріоритетні галузі вітчизняної промисловості сприятиме запровадження інвестиційно-інноваційного податкового кредиту щодо сплати податку на прибуток, отриманого від реалізації високотехнологічної продукції, що дозволить залишити кошти у промисловому секторі та здійснювати їх подальше вкладення у науково-дослідну діяльність та діяльність, пов'язану з впровадженням інтелектуальних та науково-технічних ресурсів у виробництво.

З огляду на високу витратомісткість промислового виробництва, доцільно також розробити та забезпечити реалізацію урядової програми, яка сприятиме спрощенню компаній, які здійснюють інноваційну діяльність, до банківських кредитів, а також отриманню ними державних гарантій подібних до інструментів державного страхування кредитів для банків, які вкладають кошти в інноваційну діяльність промислового сектору, зокрема високотехнологічних виробництв.

Реалізації наданих рекомендацій щодо підвищення інвестиційної привабливості металургійної сфери сприятиме розробка та законодавче закріплення відповідних державних програм. Доцільно також розробити Національну стратегію розвитку металургійної промисловості, яка б сприяла адаптації в Україні досвіду розвинутих країн та враховувала поточний стан металургійної галузі і тренди її розвитку.

Привабленню інвестицій у металургійну промисловість України сприятиме також забезпечення прозорості державно-приватного партнерства шляхом створення державного інтернет-ресурсу з інформацією про поточні інвестиційні проекти та можливістю подачі он-лайн заявки підприємствами, які бажають взяти участь у тому чи іншому проекті, що сприятиме залученню приватного капіталу до виконання державних замовлень у промисловості на конкурсній основі та розвитку конкуренції серед підприємств.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Металургійна галузь є наразі важливою для розвитку національного господарства, хоча протягом останніх років, з огляду на несприятливу зовнішньоекономічну кон'юнктуру, бойові дії на Донбасі, застарілі технології вітчизняних підприємств, посилення позицій на ринку китайських виробників та зниження попиту на металургійну продукцію на Близькому Сході, її значення у структурі експорту та у якості реципієнта іноземних інвестицій істотно знизилося. Втім навіть попри це металургійна галузь все ще залишається бюджетоформуючою сферою економіки та, окрім цього, забезпечує значну кількість робочих місць у найменш розвинутих регіонах країни. Це обумовлює необхідність реалізації заходів щодо інтенсифікації залучення у неї іноземних інвестицій з метою подолання технологічної відсталості, високої енерго- та ресурсоемності, низької екологічної ефективності, що знижують попит на українську продукцію на зовнішніх ринках. До ключових заходів, які можуть бути впроваджені в Україні з метою підвищення інвестиційної привабливості металургійної галузі, належать створення пільгових умов для імпорту інноваційного устаткування, запровадження інвестиційно-інноваційного податкового кредиту щодо сплати податку на прибуток та реалізація державної програми з розвитку банківського кредитування інноваційної діяльності металургійних підприємств. Відновлення металургії паралельно з відновленням машинобудівних підприємств також сприятиме новим надходженням та подальшим інвестиційним можливостям.

Список літератури.

1. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України. Аналітична доповідь Інституту стратегічних досліджень [електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strukt_ref-1c985.pdf
2. Потапенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія / В.Г. Потапенко; [за наук. ред. д.е.н., проф. Є.В. Хлобистова]. – К.: НІСД, 2012. – 413 с.
3. Хижняк О.С. Сучасний стан металургійних підприємств України: проблеми і перспективи розвитку [електронний ресурс] / О.С. Хижняк // Молодий вчений. – 2017. - №5 (45). – с. 762 – 767. – Режим доступу: <http://molodyyucheny.in.ua/files/journal/2017/5/170.pdf>
4. Гавриш О. А. Українські металургійні підприємства: сучасні тенденції та місце у світовому металургійному виробництві / О. А. Гавриш, Є. О. Чайковський // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2016. – № 13. – С. 150-157. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_24
5. Кулицький С. Українська чорна металургія: стан, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2016. – № 5. – С. 44-65. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2016/ukr5.pdf>
6. Сайт Державної служби статистики [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

References.

1. Analytical report of the Institute for Strategic Studies "Priorities of investment support for structural reforms in Ukrainian industry", [Online], available at: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strukt_ref-1c985.pdf
2. Potapenko, V.H. (2012), *Stratehichni priorytety bezpechnoho rozvytku Ukrainy na zasadakh «zelenoi ekonomiky»* [Strategic Priorities for Ukraine's Safe Development on the Basis of the Green Economy], NISD, Kyiv, Ukraine, p. 413.
3. Khyzhniak, O.S. (2017), "The current state of the metallurgical enterprises of Ukraine: problems and prospects of development", *Molodyi vchenyi*, vol. 5 (45), pp. 762 – 767, [Online], available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/170.pdf>
4. Havrysh, O. A. and Chaikovskiy, Ye. O. (2016), "Ukrainian metallurgical enterprises: current trends and place in the global metallurgical industry", *Ekonomichniy visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»*, vol. 13, pp. 150-157, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_24
5. Kulytskyi, S. (2016), "Ukrainian ferrous metallurgy: state, problems, prospects", *Ukraina: podii, fakty, komentari*, vol. 5, pp. 44-65, [Online], available at: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2016/ukr5.pdf>
6. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://ukrstat.gov.ua/>

Стаття надійшла до редакції 11.11.2018 р.